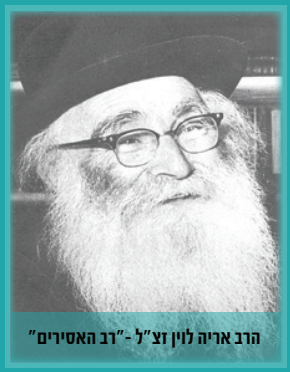
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

פרשת ויחי

י"ד טבת תש"פ

גליון מספר 156

דרך חיים

בפרשה מופיעות ברכותיו של יעקב. בברכתו לראובן אומר יעקב "ראובן בכרי אתה כחי וראשית אוני יתר שאת ויתר עז. פחז כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך אז חללת יצועי עלה". מבאר רש"י "יתר שאת - ראוי היית להיות יתר על אחיך בכהונה, לשון נשיאות כפים. ויתר עז - במלכות, כמו "ויתן עז למלכו". ומי גרם לך להפסיד כל אלה? פחז כמים - הפחז והבהלה אשר מהרת להראות כעסך, כמים הללו הממהרים למרוצתם".

צריך להדגיש שיעקב אבינו לא לקח מראובן את הכהונה והמלכות, אלא שראה ברוח הקודש שראובן ירד מהגדולה שלו והסתלקו ממנו המדרגות הללו של כהונה ומלכות. היתרונות האלה שהיו שייכים לראובן מפאת קדושת הלידה שלו כבכור, כוחו וראשית אונו של יעקב אבינו ע"ה, שמכוחה היו זוכים בניו לעבודת בית המקדש ולישא כפיים לברך את העם ביתר שאת בשפע ברכה והצלחה וכל טוב סלה. וכן היו זוכים שבטו למלוכה בישראל להנהיג ולהדריך, להושיב כל אחד תחת גפנו ותאנתו, להכניע את השונאים ולשמור את הגחלת שלא תכבה. אין זכויות יותר גדולות מאותן הזכויות שהיה ראובן ראוי להן. את כל זה איבד והפסיד ראובן, ונסתלקו ממנו ולא ישובו, וכל זאת משום הפחז והבהלה שמיהרת להראות את הכעס שלך.

מכאן לומדים עוד דבר נורא, "כי עלית משכבי אביך", עיקר הפגם היה שראובן בלבל יצועי אביו. אז למה יעקב מקדים בתוכחה את "פחז כמים אל תותר" ורק אחר כך "כי עלית משכבי אביך". למה לא מספיק היה לומר לו 'אל תותר- כי עלית משכבי אביך'? הרי ברור ומפורש שלא על עצם המעשה הוא נידון בעונש כל כך גדול, אלא על הכח שהביא למעשה הזה, הפחז והבהלה שמיהרת להראות את כעסך הוא העיקר. כלומר, יתכן שאף אם היה עושה את אותו המעשה מתוך מחשבה מתונה יותר, בלא פחז, הוא לא היה מפסיד את הכהונה והמלכות. מה שגרם לו להפסיד זה הפחז. רש"י הסביר את העניין בפרשת וישלח "בא ראובן ותבע עלבון אמו, אמר אם אחות אמי היתה צרה לאמי, שפחת אחות אמי תהא צרה לאמי, לכן בלבל" (בראשית לה כב).

עצם המעשה הוא מעשה יחידי, אבל העונש הוא על הכח והסיבה שהביאה לידי המעשה, והכח הזה יכול להביא למעשים רעים בלי סוף ולא למעשה יחידי. כך מוכח בפירוש רש"י על הפסוק רש"י "פחז - שם דבר הוא לפיכך טעמו למעלה וכולו נקוד פת"ח, ואלו היה לשון עבר היה נקוד חציו קמ"ץ וחציו פת"ח וטעמו למטה". זאת אומרת, אין הטענה על שעשית את המעשה ופחזת, אלא על מידת הנפש שנמצאית אצלך, זה שיש בך את אותו הדבר ששמו פחז הוא עצמו גרם לכל התוצאות המעשיות.

לפי זה נבין למה ראובן נענש על מעשה בלהה, הרי הוא עשה תשובה גדולה כפי שאומרים חז"ל

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

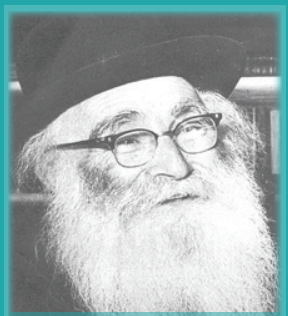

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

(בראשית רבה פרשה פד) על "וישב ראובן אל הבור" - "והיכן היה? רבי אליעזר אומר בשקו ובתעניתו (על חטא בלהה), אמר לו הקדוש ברוך הוא מעולם לא חטא אדם לפני ועשה תשובה ואתה פתחת בתשובה תחלה חייך שבן בנך עומד ופותח בתשובה תחלה ואיזה זה הושע, שנאמר (הושע יד) שובה ישראל עד ה' אלהיך". אלא שהכח של מידת הפחז זה מה שגרם לקחת ממנו את כל היתרונות. אין בכך עונש, אלא שהכח של מידת הפחז לא שייך למלך וכהן, וממילא לקחו מדורותיו את היכולת להיות כהנים ומלכים מצד מידת הפחזות.

אומרים בשם החפץ חיים שתשובה מועילה למחוק את החטא והעוון. והמשיל זאת לכביסה שמכניסים בגד נקי והוא יוצא נקי כחדש, אבל כפתורים ישנים שנקרעו אין המכונה תופרת. נכון שהתשובה מצילה את האדם מן העונש, אבל לתת לו יתרונות כך שיהיה יתר על אחיו בכהונה ומלכות על זה לא תועיל התשובה.

שבת שלום!

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

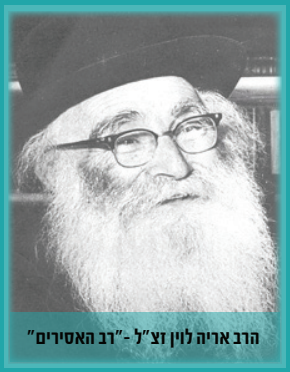

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

בדרכו של ר' אריה

בשכונתו של ר' רפאל לוין התגורר אדם שהיה מוכר בציבור בכמה פעולות שעשה לטובת הכלל. אדם זה היה בטבעו תוסס ופעיל עד שלדאבון לב חלה בסכרת, ובעקבות זאת הוכרחו לכרות את רגליו ל"ע, וכך נותר רתוק לביתו מבלי יכולת להלך על רגליו. הייתה זו עבורו נפילה מ"איגרא רמה לבירא עמיקתא", מחיים מלאי עשייה לחייו העכשוויים בבדידות ומוגבלות.

אולם אחד היה שלא שכחו, היה זה שכנו ר' רפאל, שהיה סר לביתו מידי יום ביומו במשך שנים רבות עד יום פטירתו של אותו יהודי. מידי בוקר היה מתפלל ולומד עימו, משוחח, מחזק ומשמח. אין לתאר ולשער את החיזוק והעידוד הרב שהיה שואב אדם זה מביקוריו של ר' רפאל.

בני משפחתו של אדם זה סיפרו כי הם עומדים ומשתוממים איך מידי יום ביומו מופיע ר' רפאל בהתלהבות והתפעלות, כאילו היה זה לו הפעם הראשונה שבא לבקרו. היה ניכר בחוש אהבת החסד אשר הייתה טבועה בנפשו והשמחה הגדולה על כך שזוכה הוא לעשות חסד.

ר' רפאל היה מנסה בכל דרך להוסיף ולשמחו בכל מה שאפשר. אף עם הסוכריות שהיו בכיסו, דבר שהיה אסור באכילה לחולי סוכרת, היה מצליח לשמחו. ר' רפאל היה מניח את הסוכריות תחת ידי החולה ואמר לו: "רגיל אני לחלק סוכריות במשך היום, וחפץ אני כי תחול עליהן ברכה", כך היה מבקש ממנו בכל לב שיואיל להניח את ידיו על הסוכריות כדי להחיל עליהן ברכה. הלה היה עושה כן, היה מניח ידיו על הסוכריות, לשמחתו של ר' רפאל, שהיה מפטיר ואומר לו: "עתה אוכל לחלק סוכריות אלו בתור 'שיריים של צדיק'", והיה מודה לאותו חולה על שהסכים לכך. והיו דברים אלו משיבי נפש לאותו שכן אומלל.

(דרך אבות עמוד קל)

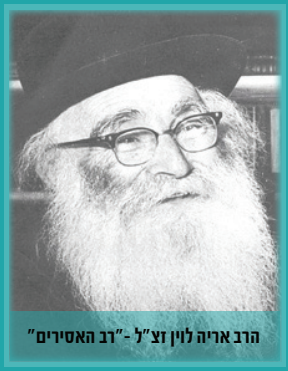
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

לאחר קדיש תתקבל נוהגים להשלים את התפילה באמירת שיר של יום, פטום הקטורת ו"עלינו לשבח". נחלקו המנהגים בסדר אמירתם, כשהאשכנזים מקדימים לומר "עלינו לשבח" ואח"כ אומרים שיר של יום ופטום הקטורת, ואילו עדות המזרח והחסידים נוהגים לומר "עלינו לשבח" אחר שיר של יום ופטום הקטורת.

קודם אמירת שיר של יום, שאותו היו נוהגים הלוויים לומר בכל יום בבית המקדש בזמן שהיה קיים, אומרים "היום יום ___ בשבת" ויש המוסיפים "קודש". טעם הזכרת השבת הוא משום שיש מצוה מידי יום לקיים "זכור את יום השבת לקדשו", ובהזכרת עניין השבת מקיימים מצוה זו מן התורה. בשבת, ראש חודש וימים טובים היו הלוויים אומרים את המזמורים המיוחדים להם (כפי שהוזכר במסכת סופרים, ובשם הגר"א הוזכרו מזמורים אחרים, כפי שנדפס בס' מעשה רב בשמו, וכן נדפס בסידורים שעל פי נוסח הגר"א), אך ברוב בתי הכנסיות נוהגים שבימות החול אומרים את המזמור ששייך לאותו היום גם בראש חודש וימים טובים. ובשבת הספרדים נוהגים לומר "מזמור שיר ליום השבת" קודם הוצאת ספר התורה, ובנוסח אשכנז אומרים אותו אחר התפילה.

אחר אמירת שיר של יום אומרים פטום הקטורת. העיר מרן הרמ"א בשם מרן הבית יוסף שיש להיזהר לומר את סממני הקטורת מתוך הכתב כדי שלא ידלג אף סימן. זאת משום שאמירת סממני הקטורת באה במקום הקטרתה, וממילא כשם שבהקטרה "אם חיסר אחת מכל סמניה חייב מיתה" יש להיזהר שלא להחסיר בהזכרתם. כתוב בזהר הקדוש שיש באמירת הקטורת בדקדוק סגולה נפלאה לביטול גזירות רעות. ויש הנוהגים לקרותה מתוך קלף כשר בכתב סת"ם, ויש בכך סגולות גדולות.

אחר הזכרת הקטורת מזכירים מדרשים שעוסקים בשבח התורה והשלום ואומרים 'קדיש דרבנן', שעל אותו הקדיש אמרו חכמים שהעולם קיים.

בסיום התפילה אומרים את תפילת "עלינו לשבח" שתיקן יהושע בן-נון ע"ה בשעת כיבוש העיר יריחו. ישנן נוסחאות שונות באמירתו, וכתבו הפוסקים שכל אחד יאמר כנוסחתו, שלכל נוסח יש טעם ויסוד, ורמזים רבים טמונים באמירת תפילה מופלאה זו, שעיקרה הכנסת יחוד ה' ומלכותו בליבנו טרם צאתנו מהתפילה. כתב מרן המשנה ברורה (סימן קלב ס"ק ח) "ויש לומר עלינו באימה וביראה כי כל צבא השמים שומעים והקב"ה עומד עם פמליא של מעלה וכולם עונים ואומרים אשרי העם שככה לו אשרי העם וכו'". ובשעת אמירת "ואנחנו כורעים" יש לכרוע, והסביר מרן המשנה ברורה שהוא כדי שלא יהא נראה ככופר, שאומר שעליו לכרוע ואינו עושה כן.

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

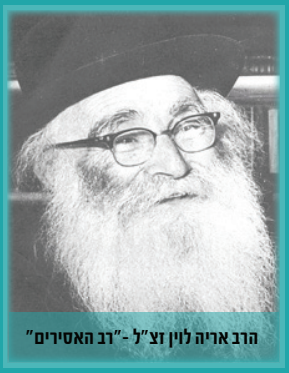
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | האם בתום חתונה, כשמפנים את השולחנות, יש לשוב ולברך ברכה ראשונה על מה שאוכלים טרם ברכת המזון?

תשובה | בזמן חז"ל כך היה נוהג בביתו הפרטי של האדם, שלוקחים את השולחן הקטן שלפניו עם סיום עיקר הסעודה, וממילא היה נחשב סיום הסעודה. מה שאין כן בימינו, השולחן נשאר במקום ורק המאכלים מפונים. אמנם באירועים השולחנות עצמם מסולקים ולכן באים לספק ברכה.

דו"ז הרב אלישיב (הובאו דבריו בספר 'וזאת הברכה'), מרן השבט הלוי (ח"א סי' רה), האור לציון (ח"ב) עוסקים בכך בהרחבה שזוהי כוונת המושג "סילוק השלחנות" שהוזכר בדברי חז"ל, שכפי שנפסק בשלחן ערוך (אורח חיים קעז ב) צריך במקרה שכזה לחזור ולברך.

הדרך הנכונה להימנע מספק הברכה, הוא שבשעת סעודת הפת נקבל על עצמנו שבכוונתנו להמשיך את סעודת הפת עד ברכת המזון, אף לאחר שיסלקו את השולחן, ואזי לא נכנסים כלל לספק ברכה.